

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

G | M | F

IDEAS LEADERSHIP HOPE

**LÉNYELGES TEENDŐK, TUDNIVALÓK NYOMOZÓ HATÓSÁG ÉRKEZÉSE
ÉS KUTATÁS ESETÉN**

Kutatás és lefoglalás

Kutatás (korábbi elnevezéssel házkutatás)

- A kutatás elrendeléséről szóló határozatot kérjétek!

A határozatból ki kell derülnie, hogy ki ellen, milyen ügyben, milyen bűncselekmény gyanúja miatt folyik nyomozás – rendszerint a határozat indoklása kezdődik ezekkel az információkkal. A határozatot és a kutatás célját a nyomozó hatóságnak ismertetnie kell.

Ha „halaszthatatlan nyomozati cselekmény” keretében kerül sor a kutatásra, előzetes határozat felmutatására nincs szükség.

- Amennyiben nem egyenruhát viselnek, kérjétek a nyomozó hatóság intézkedő tagjait, hogy mutassák fel az igazolványaikat. Alapadataikat jegyezzétek fel: név, beosztás (hol teljesít szolgálatot), jelvéyszám. Ezeket a jegyzőkönyvben a kutatás végén szerepeltetni kell.
- Ne tanúsítsatok semmilyen fizikai ellenállást a rendőri intézkedéssel szemben akkor sem, ha személyi szabadságotok korlátozására kerülne sor. Ugyanakkor ragaszkodjatok ahhoz, hogy a jegyzőkönyvben rögzítésre kerüljön minden észrevételetek. Minden intézkedés okára kérdezzetek rá, és igyekezzetek megjegyezni, ha van rá mód, feljegyezni!
- A halaszthatatlanság tényét a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni és három munkanapon belül szabályos határozatot kell hozni.

A nyomozó hatóságnak joga van korlátozni a személyi szabadságotokat, megtilthatják az iroda elhagyását, a telefonálást, felvétel készítését, számítógép használatát, de csak akkor, ha ez az eljárási cselekmények foganatosítása céljából szükséges.

- Fontos, hogy a kutatás során a nyomozó hatóság egy tagja se „maradjon egyedül”, vagyis mindig legyen valaki, aki kíséri és saját maga számára feljegyzést készít. A

jogszabályok nem zárják ki, hogy az intézkedésről kamerafelvétel készüljön, de az nem zavarhatja az eljárási cselekményt. A legújabb bírósági gyakorlat alapján egyértelműen van jogunk felvenni az intézkedést.

- Minden, a szabadságot korlátozó intézkedésből adódó hátrányos következményt (pl. valaki nem tudott elmenni a gyerekéért, orvoshoz, etc.) az intézkedés végén a jegyzőkönyvbe kell foglalítani.

- A dokumentumokat elkülönített, jogszabályok (különösen az adatvédelmi előírásoknak) megfelelő nyilvántartásokban kell kezelni, ide értve az elektronikus és papír alapú iratokat. Érdemes csak munkacélra használt levelezési rendszert elkülöníteni és az iratokkal összefüggő, szükségtelenné vált munkaanyagokat, ide értve az online dokumentumokat is, minél hamarabb véglegesen törölni.

Ha a nyomozó hatóság intézkedő tagja olyan dokumentum átadását kéri, mely nem kapcsolódik a nyomozás tárgyához, kérdezz rá, milyen okból és jogalapon kéri. Ha ragaszkodnak a dokumentum átadásához, annak nyomozás szempontjából irreleváns minőségét is rögzítesd a jegyzőkönyvben. Ez esetben is át kell adnod, amit kérnek, de jegyzőkönyvetetni fontos a későbbiek miatt.

Ha nem tudod, hogy hol van a kért dokumentum, ezt jelezni kell, és megjelölni az illetékes munkatársat. Kérni kell, hogy a lehető legpontosabban határozzák meg, hogy mit keresnek.

A hatóságnak **fel kell szólítania a kutatással érintett személyt** (az illetékes személyt, vélhetően a szervezet vezetőjét, a pénzügyekért felelős személyt, és aki ajtót nyit), **hogy adja át a keresett iratokat, és tegye hozzáférhetővé a számítógépen a fájlokat. Ha ennek eleget tesznek, a kutatást nem szabad folytatni**, kivéve, ha gyanú merül fel arra, hogy a kutatás során más bizonyítási eszköz, dolog, információs rendszer vagy adathordozó mégis fellelhető.

- Érdemes előre minden, az ügygel összefüggésbe hozható dokumentumról és adatról másolatot készíteni, hogy ha egy esetleges kutatás során lefoglalnák őket, mindenképp maradjon nálatok az eredeti vagy legalább a másolati példány.

- A védett titkokat (pl. ügyvédi titok, újságíró forrására vonatkozó információ) tartalmazó dokumentum lefoglalása, fájl kikérése ellen tiltakozni kell hangsúlyozva, hogy ehhez bírósági határozatra lesz szükségük, és ilyen célú kutatás csak ügyész jelenlétében folytatható le.

Lefoglalás

Nem foglalhatók le a terhelt és a védő között váltott levelek és más írásbeli közlések, valamint a védőnek az ügyre vonatkozó feljegyzései.

Nem foglalható le, amire kiterjed a tanúvallomás megtagadásának joga, ha azt az őrző, akinek a megtagadásra joga van és egyszerűsítve: nem függ össze a kutatás céljával.

Megtagadható azoknak az iratoknak, informatikai eszközöknek az átadása, melyeknek tartalmára nézve, illetve amelyeken található adatok vonatkozásában **a tanúvallomás megtagadható.**

A tanúvallomást megtagadhatja: 1. folyamatban lévő büntetőeljárásban érintett terhelt hozzátartozója, 2. aki magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, 3. aki a tanúvallomással a foglalkozásából vagy közmegebízásából eredő titoktartási kötelezettségét sértené meg,

Hiába van ok a vallomás megtagadására, a lefoglalás jogszerűen végrehajtható, ha 1. a bűncselekményt a lefoglalandó bizonyítási eszközre követték el, 2. a lefoglalás tárgya a bűncselekmény eszköze, 3. a lefoglalandó bizonyítási eszköz az elkövető nyomait hordozza, 4. a tanúvallomás megtagadására jogosult személy az ügygel kapcsolatban megalapozottan gyanúsítható tettességgel, részességgel, bűnpártolással, orgazdasággal vagy pénzmosással, 5. a tanúvallomás megtagadására jogosult személy a lefoglalandó bizonyítási eszközt - figyelmeztetést követően - önként átadja vagy hozzáférhetővé teszi, illetve 6. a tanúvallomás megtagadásra jogosult személyt a számára információt átadó személy kilétének felfedésére kötelezte a bíróság.

A fentiek miatt is célszerű, ha a kutatás során jogi képviselő van jelen, de legalább utólag közreműködik a határozatok jogszerűsége vizsgálatában és a szükséges jogorvoslat (panasz, 8 napon belül) elkészítésében.

A lefoglalás végrehajtása

Kutatás esetén a megtagadás jogosságáról a nyomozó hatóság határoz. Ha úgy dönt, hogy tanúzási mentesség nem áll fenn, megidézheti tanúként az érintettet és kötelezheti a titkosítás felfedésére. Ezzel szemben jogorvoslattal lehet élni, ami halasztó hatályú.

Ha tanúvallomás megtagadásnak egyik oka sem áll fenn, de mégsem adjátok át a kért adatot, vagy adathordozót, (az általános szabályok szerint 20.000-1.000.000 Forint összegű) rendbírságot szabhat ki az eljáró szerv, a szervezetet 1,5 millió forintra lehet

bírságot. Nem fizetés esetén a bírság átváltoztatható elzárásra napi 5000 forintjával, de nem lehet 100 napnál hosszabb. A rendbírságot a nyomozó hatóság, az ügyész vagy a bíróság szabja ki, amellyel szemben halasztó hatályú jogorvoslatnak van helye. A bírságot elvileg bármennyiszor ki lehet újból szabni.

- Akinek saját gépét akarják elvinni, az mondja el, hogy ez a munkaeszköze, szervezeten kívüli kapacitásban (adott esetben más munkavégzéshez) is használja, és túlnyomó többségben a magántitok körébe tartozó információk találhatóak rajta.

A rendőri szerv a nyomozáshoz szükséges adatokat jogosult lefoglalni. Magáncélra (is) használt számítógépek elvitele akkor merülhet fel, ha a szükséges adatok az érintett számítógépen találhatóak. Ebben az esetben érdemes felajánlani, hogy egyéb adathordozón, pendrive-on vagy külső merevlemezre kiírva adjátok át a kért adatokat, amely esetben szükségtelenné válik a számítógép elvitele.

Minden lefoglalt dolgot annak tulajdonosa jelenlétében kell becsomagolni, és az érintett aláírásával hitelesíteni.

- Érdeemi kérdés magyarázatába ne kezdj a helyszínen. Ha nem tudsz egy kérdésre válaszolni, ne találgass. Mondd meg, hogy nem tudod a választ a kérdésre, és megkérded az illetékestől.
- Az intézkedés végén felvett jegyzőkönyvben minden lefoglalt dolgot jegyzékszámmal fel kell sorolni. Ne felejts el minden panaszt, észrevételt belefoglalni a jegyzőkönyvbe!
- A jegyzőkönyvet a szervezet képviselője írja alá! Legyen elérhető ilyen személy a kutatás esetére, ha nem szervezeti képviselő, akkor rendelkezzen meghatalmazással.

A jegyzőkönyv egy példányát a szervezet képviselője szerezze be, ha ezt a helyszínen nem adják ki, akkor ennek legyen nyoma a jegyzőkönyvben.

Amennyiben a rendőri intézkedés alapvető jogot sértett, panasszal lehet fordulni az intézkedést foganatosító rendőri szervhez, vagy az Alapvető Jogok Biztosához (aki ebben a Független Rendészeti Panasztestület feladatkörét vette át). Előbbi esetben az intézkedéstől számított 30 napon belül kell benyújtani a panaszt, míg utóbbi esetben 1 éven belül. (Rtv. 92-93/B. §, Ajbt. 39/I. §)

- A kutatással érintett szervezet vezetője a kutatás ténye és módja ellen is panaszt tehet a büntetőeljárásban 8 napon belül – mindenképpen érdemes ezt ügyvéd

segítségével előterjeszteni. Bizonyos esetben a panaszt elutasító határozat ellen felülbírálati indítvány nyújtható be a nyomozási bírónál.

- Szintén van lehetőség a lefoglalás ellen 8 napon belül panaszt bejelenteni a büntetőeljárásban.

Azonnal értesítendőik:

- Szervezet képviselői, amennyiben van jogi képviselő, ő is, ha van sajtós, ő is. Telefonszámaikat mindenki mentse el a mobiljában!

Mindenki az irodában van, segít – lehetőleg a nyomozó hatóság minden tagjára jusson egy ember, de legalábbis az ellenőrzött helyiségeket szemmel kell tartani. A fentiekre tekintettel a nyaralási időpontjait össze kell hangolni.

Tennivalók érkezéskor

1. Nyerjük időt, álljon fel a csapatunk. Nagyon fontos a higgadtság, aki az ilyen stressz nem viseli jól, inkább – a nyomozó hatóság engedélyével – távozzon az eljárási cselekmény idején az irodából: ez nem szégyen, hanem bölcs belátás.
2. A szükséges igazolványok bemutatását kell kérni, feljegyezni azok adatait (későbbi panaszhoz), kutatási határozatot kérni kell.
3. Amennyiben lehetséges célszerű leültetni őket az előre kiválasztott, minél üresebb helyiségbe – elsősorban a tárgyalóba az iratok összekészítéséig, képviselők megérkezéséig.
4. Cél, hogy mondják meg, mit kérnek és azt mi adjuk nekik oda

Folyamatos tennivalók

- Ellenőrzött szerv munkarendjét figyelembe kell vennie, de a Be. alapján megtehetik, hogy a munkavégzés felfüggesztésére felszólítsanak (intézkedéssel szembeni panasz keretében kifogásolható); az eljárási tevékenység legkisebb mértékű korlátozással és az emberi méltóság tiszteletben tartásával kell végrehajtani,
- helyszíni nyilatkozattételre szólíthatnak fel
- joga van az ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni, a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni, bizonyítási indítványokat előterjeszteni, a jegyzőkönyvet megismerni, és a jegyzőkönyvre észrevételt tenni; Be.
- Törekedjünk arra, hogy ne ő turkáljon, hanem tudjuk meg, mit szeretne látni és mutassuk meg neki!
- Ha nyilatkozunk, hogy egy adott a dokumentum rendelkezésre áll, de nem terjedhet ki rá a vizsgálat, akkor először mutassuk meg neki a fejléctet. Ha nem elég, akkor beleolvashat. Ha ez sem, akkor kaphat másolatot. Mindenről jegyzőkönyv.

- Fontos, hogy ne eszkaláljunk semmilyen konfliktushelyzetet – legyünk kedvesek, de határozottak és mi is alkalmazzuk az arányosságot (ne toljunk pl. rögtön kamerát az arcukba).
- Minden vizsgáló mellé egy jegyzetelő ember a bent lévő munkatársak közül! Ez a Be. szerinti kutatás során ez könnyűszerrel megtiltható, mert csak a jelenléte engedi. Végig tehető észrevétel és azt jegyzőkönyvezniük kell.
- Ha elkérnek jelszót, jegyezzük fel, hogy mik voltak azok és változtassuk meg miután elmentek
- Ha tárgyszavas keresést folytat gépünkön, szerveren: próbáljuk megtudni a tárgyszavakat és kérjük ezek feltüntetését a jegyzőkönyvben.
- A lehető legrosszabb, ha iratokat megpróbálunk közben ledarálni, elrakni stb. Ilyet véletlenül se csináljunk, nincs is rá szükségünk, ha a munkavégzéshez szükséges dokumentumokat egy munkatárs egyébként is éppen akkor venné magához, azt mindenképpen előre jelezni kell a helyszínen.

Iratok vizsgálata, másolatok

- Ha bármit másolnak, akkor abból magunknak is egy másolat, hogy rögtön meglegyen az akta, amit elvittek. Ezt próbálni lehet, kifejezett jogosultság nincsen rá
- Ha eredeti okiratot szeretnének elvinni, rákérdezni, hogy nem elég-e a másolat

Jegyzőkönyvezés

- Jegyzőkönyveztetni mindent (pl. annak ellenére ragaszkodik egy irat megnézéséhez, hogy megmondjuk, hogy nem releváns a vizsgálat szempontjából)
- Amennyiben a jegyzőkönyvbe nem engednek beletekinteni vagy ad absurdum nem is csinálnak, akkor meg kell kísérelni a kép- és hangfelvétel készítését – közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében jár el.
- Arányosság betartása a cél, illetve aránytalanság rögzítése a jegyzőkönyvben
- Az ő jegyzőkönyvüket a vezető írja alá az összes jegyzet egybevetése után
- A szervezet részéről csak a épviselő írja alá a részjegyzőkönyveket.

Ügyvédi titok, személyes adatok és tárgyak védelme

- Ha van ügyvédi szoba, akkor az ott tartott ügyvédi akták adatai ügyvédi titkot tartalmaznak. Fontos, hogy ügyvédi irodának csak az ügyvédi kamaránál így bejelentett helyiség tekintendő, erre viszont speciális szabályok vonatkoznak (ügyészi jelenlét, bírói engedély). Az iratkezelés az ügyvéd joga és kötelessége.
- Személyes tárgy: saját eszközök is kutatás körébe tarthatnak, az arányossági fokozatokat tartassuk be (pl. belenézhet, csak ezután másoljon)

- Mások ránk bízott személyes adatai védelmében menjünk el a végsőkéig: ügyfeleink, támogatóink, önkénteseink, hírlevélre feliratkozóink adatait csak pontosan, az adott személyes adatokra vonatkozatható törvényi adatkezelési felhatalmazás alapján, ÉS csak akkor, ha kellően meg tudják indokolni, hogy miért elengedhetetlen a személyes adatok megismerése az ellenőrzés céljának eléréséhez. Ebben a körben jogvitákba is hajlandóak vagyunk belemenni, ha nem látjuk biztosítottak pl. a célhozkötöttség feltételeit. Ha az ellenőrzés az anonimizált adatokkal is elvégezhető, akkor ezt a megoldást kell erőltetni.

Felvilágosítás, együttműködés határai

- Semmi tartalmat ne magyarázzunk a helyszínen – az adatokat megkaphatják és ennyi.
- Ha nem tudunk egy kérdésre válaszolni, ne találgassunk.

A nyomozati cselekmény után célszerű minél hamarabb az szükséges körben megbeszélést tartani, átgondolva a nyilvánosság tájékoztatását is – ez utóbbi az eljárási cselekmény alatt is indokolt lehet, akár élő közvetítésként.